

Doorbraken voor Ede

Verkiezingsprogramma 2026-2030

The logo consists of a green square containing the text 'D66' in large white letters, with 'ede' in smaller white letters below it.

D66
ede

Voorwoord Sam Elfvering

“Beste Edenaren,

We staan aan de vooravond van een nieuwe raadsperiode. Ede groeit, bruist en verandert. In onze dorpen en wijken zie ik mensen die zich inzetten voor elkaar, voor hun buurt en voor de toekomst van onze gemeente. Maar ik zie ook de uitdagingen: een woningmarkt die vastloopt, jongeren die moeilijk een plek vinden, zorgen over het klimaat, en onzekerheid over de toekomst van zorg en onderwijs.

Juist nu is het tijd voor doorbraken. Voor lef en vooruitgang. D66 Ede gelooft in de kracht van mensen die samen het verschil willen maken. In de leraar die kansen creëert, de ondernemer die duurzaam innoveert, de vrijwilliger die een buur helpt, en de jongeren die zich inzetten voor een klimaatneutrale wereld. Samen bouwen we aan een Ede waar iedereen telt. Wij kiezen voor een gemeente die vrijheid en verantwoordelijkheid verbindt. Vrijheid om te zijn wie je bent, te denken wat je wilt en lief te hebben wie je wilt. Maar echte vrijheid bestaat alleen als iedereen mee kan doen. Daarom strijdt D66 Ede voor gelijke en eerlijke kansen: in het onderwijs, op de woningmarkt, in de zorg en in de samenleving.

We kiezen voor een gemeente die durft te vernieuwen. Die investeert in betaalbare woningen, in onderwijs van wereldklasse, in cultuur die verbindt en in een lokale democratie waarin iedere stem telt. Die onze natuur beschermt en de overstap naar schone energie versnelt. Die zorg dichtbij en menselijk houdt, en ruimte geeft aan creativiteit, innovatie en ondernemerschap. In het Ede van D66 zijn groene straten de norm, fietsen we veilig naar school en werk, ademen we schone lucht en wonen we in buurten waar mensen elkaar kennen en omzien naar elkaar. We geloven in samenwerking, niet in tegenstellingen. In vertrouwen, niet in angst. In vooruitgang, niet in stilstand.

D66 wil Ede de ruimte geven om vooruit te gaan. Geef jij ons de ruimte om dit progressieve geluid te laten horen in de Edese gemeenteraad en hopelijk ook in een nieuw college van B&W? Laat je stem horen en steun D66 Ede op 18 maart!

Sam Elfvering

Lijsttrekker D66 Ede

Inleiding

Ede groeit, bruist en bloeit. In onze dorpen en wijken wonen mensen die iets willen betekenen: voor zichzelf, voor elkaar en voor de toekomst. D66 Ede gelooft in de kracht van die mensen. In de leraar die elke dag gelijke kansen creëert, de ondernemer die duurzaam innoveert, de vrijwilliger die een buur helpt en de jongeren die zich inzetten voor een klimaatneutrale wereld. Samen maken we het verschil.

Wij geloven in een gemeente die vrijheid en verantwoordelijkheid verbindt. Vrijheid om te zijn wie je bent, te denken wat je wilt en lief te hebben wie je wilt. Vrijheid om je talent te ontwikkelen, kansen te grijpen en je leven vorm te geven zoals jij dat wilt. Maar echte vrijheid bestaat alleen als iedereen mee kan doen. Daarom strijdt D66 Ede voor gelijke en eerlijke kansen: in het onderwijs, op de woningmarkt, in de zorg en in de samenleving.

Wij kiezen voor een gemeente die durft te vernieuwen. Die met lef bouwt aan betaalbare woningen, die onze natuur beschermt en de overstap naar schone energie versnelt. Die investeert in onderwijs van wereldklasse, cultuur die verbindt en een lokale democratie waarin iedere stem telt. Die zorg dichtbij en menselijk houdt, en ruimte geeft aan creativiteit, innovatie en ondernemerschap.

In het Ede van D66 zijn groene straten de norm, fietsen we veilig naar school en werk, ademen we schone lucht en wonen we in buurten waar mensen elkaar kennen en omzien naar elkaar. We geloven in samenwerking, niet in tegenstellingen. In vertrouwen, niet in angst. In vooruitgang, niet in stilstand. D66 Ede kiest voor hoop, voor mogelijkheden, voor mensen. Voor een gemeente waar iedereen telt.

Het kan wel!

Inhoudsopgave

Voorwoord Sam Elfvering	2
Inleiding.....	3
Hoofdstuk 1: Wonen	5
Hoofdstuk 2: Klimaat, natuur en milieu	9
Een Klimaatneutraal Ede	10
Een groen Ede	13
Hoofdstuk 3: Onderwijs	15
Hoofdstuk 4: Democratie & Participatie	19
Hoofdstuk 5: Economie & ondernemen	23
Hoofdstuk 6: Kunst, Cultuur & Inclusie	26
Een passend cultureel aanbod.....	27
Altijd jezelf kunnen zijn, wie je ook bent	29
Hoofdstuk 7: Mobiliteit & Veiligheid	31
Veilig over straat.....	32
Veilige woonomgeving	34
Hoofdstuk 8: Samenleven & Solidariteit.....	36
Niemand valt tussen wal en schip (schulden en participatie).....	37
Oog hebben voor de kwetsbaren om je heen.....	39
Niemand slaapt op straat (maatschappelijke opvang)	41
Hoofdstuk 9: Zorg, Gezondheid & Sport	43
Voorkomen is beter dan genezen (Preventie).....	44
Zorg.....	46
Sport en beweging.....	48
Hoofdstuk 10: Financiën	50
Een Ede waar het huishoudboekje op orde is	51

Hoofdstuk 1:

Wonen

Wonen in Ede

- Een nieuwe stad in onze gemeente
- Minimaal twee derde betaalbare woningen
- Verduurzaming van woningen
- Dorpen blijven dorpen
- Stimulering van doorstroming

De woningcrisis raakt Ede in het hart: jonge starters die geen plek vinden, gezinnen die hun toekomst moeten uitstellen, ouderen die niet kunnen doorstromen. D66 Ede zegt: dat accepteren we niet. Iedereen verdient een betaalbare, duurzame en fijne woning, of je nu net begint of een nieuw hoofdstuk in je leven wilt starten. Daarom bouwen we met lef, versnellen we waar het vastloopt en schrappen we regels die vernieuwing tegenhouden. We kiezen voor slimme, groene en toekomstbestendige wijken, waar betaalbaarheid en kwaliteit hand in hand gaan. Want Ede groeit, en dat moet eerlijk en duurzaam gebeuren.

Een nieuwe stad in onze gemeente

D66 Ede kijkt vooruit en durft groot te denken. Nederland heeft nieuwe steden nodig om de woningnood écht aan te pakken, en één van die plekken kan bij station Veenendaal–De Klomp verrijzen. Hier zien wij ruimte voor een nieuwe, duurzame wijk met ongeveer 1.500 woningen, een levendige gemeenschap die laat zien hoe wonen van de toekomst eruitziet. Geen eindeloze rijen identieke huizen, maar een groene, klimaatbestendige en aantrekkelijke buurt waar mensen elkaar ontmoeten, kinderen veilig kunnen spelen en voorzieningen vanaf dag één op orde zijn. Met goede scholen, ruimte voor sport en cultuur, en duurzame verbindingen met de rest van de regio. Samen met inwoners en met steun van het Rijk bouwen we hier niet alleen huizen, maar toekomst.

Ede bouwt betaalbaar: minimaal twee derde betaalbare woningen

D66 zet zich in voor een Ede waar iedereen een fijn thuis kan vinden. Nieuwbouw moet voor álle inwoners bereikbaar zijn: minstens twee derde van de woningen wordt betaalbaar, inclusief minimaal 30% sociale huur. We zorgen voor een mix van woningen voor starters, gezinnen, een- en tweepersoonshuishoudens én senioren. Zo ontstaat een evenwichtige, levendige gemeenschap waarin mensen van alle leeftijden en inkomens zich thuis voelen. Betaalbaar wonen is niet alleen een doel, het is een belofte: in Ede kan iedereen goed en veilig wonen.

Een duurzaam thuis: Goed voor de portemonnee én het klimaat

D66 Ede wil verduurzaming van woningen aantrekkelijk en haalbaar maken voor iedereen. Met subsidies voor isolatie, zonnepanelen, warmtepompen en andere energiebesparende maatregelen wordt het eenvoudiger om energie te besparen en

woonlasten te verlagen. Ook stimuleren we bio-based bouwen, bijvoorbeeld met hout, om de milieu-impact te verkleinen en stikstofuitstoot te verminderen. De gemeente ondersteunt eigenaren en verhuurders met informatie, advies en financieringsmogelijkheden, zodat elke woning kan bijdragen aan een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving. Om huishoudens met een kleiner inkomen extra te helpen, zetten we bovendien fixbrigades in: teams van vakmensen die direct bij bewoners thuis kleine verduurzamingsmaatregelen uitvoeren, zodat iedereen kan profiteren van lagere energiekosten en een comfortabeler huis.

Een eerlijke woningmarkt: geen leegstand of speculatie

D66 zorgt ervoor dat woningen terechtkomen bij de mensen die er echt willen en kunnen wonen. Betaalbare koopwoningen hebben een **zelfbewoningsplicht**, zodat kopers er een echt thuis van maken en geen beleggers er misbruik van kunnen maken. Om te voorkomen dat huizen leegstaan terwijl mensen wachten op een plek om te wonen, voeren we een **leegstandbelasting** in voor panden die langdurig ongebruikt blijven. Zo blijft wonen in Ede voor iedereen bereikbaar en gaat geen woning onbenut verloren.

Minder regels en meer optoppen en aanbouwen

D66 wil zoveel mogelijk woningen realiseren zonder nieuwe ruimte in te nemen. Daarom zien wij **optoppen en aanbouwen** als slimme oplossingen: extra verdiepingen op bestaande gebouwen en het benutten van iedere vierkante meter. Zo gebruiken we de aanwezige infrastructuur optimaal, van wegen tot riolering. We willen het ook makkelijker maken om woningen te **delen of te splitsen**, zodat meer mensen een plek vinden om te wonen. Dit doen we door **regels te vereenvoudigen**, niet te verzwaren, en tegelijk aandacht te houden voor duurzaamheid met isolatie en energiebesparende maatregelen. Bewoners worden actief betrokken bij de plannen, zodat iedereen meebouwt aan een prettige, leefbare omgeving.

Raad voor Woningzoekenden: Een stem voor mensen opzoek naar een thuis

D66 wil een Raad voor Woningzoekenden, naar voorbeeld van de grote steden. In deze raad krijgen zowel huidige als toekomstige inwoners een echte stem in het woonbeleid. Ze denken mee over nieuwbouw, herinrichting van wijken en regels die invloed hebben op de woningmarkt. De raad fungeert als brug tussen gemeente en bewoners, signaleert knelpunten zoals tekorten aan sociale huur of starterswoningen en adviseert over nieuwe projecten. Zo worden de belangen van woningzoekenden structureel meegenomen bij alle keuzes over wonen in Ede.

Dorpen blijven dorpen, omgeven door groen

D66 Ede wil dat de dorpen in onze gemeente, zoals Lunteren en Bennekom, hun eigen karakter en charme behouden. De groene wiggen tussen de dorpen zijn geen reststroken, maar de longen van onze gemeente: plekken die lucht, ruimte en natuur bieden. Wij

zeggen volmondig ja tegen bouwen en stedelijke ambitie, maar nooit ten koste van deze groene corridors. Onze dorpen mogen niet opgaan in de stad of veranderen in buitenwijken van Ede. Tegelijkertijd moet er ook in de dorpen zelf gebouwd worden, zodat toekomstige generaties er kunnen blijven wonen en voorzieningen behouden blijven. Door slim en zorgvuldig te bouwen, houden we de dorpen levendig, leefbaar en herkenbaar.

Goede studenten- en jongerenhuisvesting

Een fijne plek hebben tijdens je studie is essentieel voor een fijne studententijd. Belangrijk om te focussen op nieuwe connecties maken en nieuwe vakken leren is dat je een woonplek hebt. Hierbij is het belangrijk om meer oog te hebben voor gedeelde woonconstructies, zoals studentenhuizen, gedeelde appartementen of gesplitste eengezinswoningen. Op die manier kan ook eenzaamheid onder jongeren worden tegengegaan. Samenwonen met leeftijdsgenoten kan daarnaast sterk bijdragen aan je persoonlijke ontwikkeling.

Levende en complete wijken: scholen, zorg, cultuur, groen en winkels

D66 zet zich in voor wijken waar het meteen goed wonen is. Vanaf de eerste dag moeten bewoners toegang hebben tot alles wat ze nodig hebben: fijne scholen, betrouwbare gezondheidszorg, een bruisend cultureel aanbod, groene parken en speelplekken, sportmogelijkheden, openbaar vervoer en gezellige winkels. Ook een bibliotheek hoort erbij, zodat leren en ontdekken voor iedereen binnen handbereik is. Zo worden nieuwe wijken plekken waar je je meteen thuis voelt.

Fijn oud worden, dicht bij alles wat belangrijk is

Veel jongeren zoeken een grotere woning, terwijl veel ouderen juist op zoek zijn naar een kleinere, comfortabele woning om fijn oud in te worden. D66 wil de doorstroming op gang brengen door een **doorstroomloket** op te richten, waar ouderen persoonlijk geholpen worden bij het vinden van een passende woning. We stimuleren ouderen om te verhuizen naar **seniorenwoningen of knarrenhofjes**, dichtbij familie, vrienden en voorzieningen. Zo komen grotere gezinswoningen vrij voor jonge gezinnen. Daarom wil D66 prioriteit geven aan de bouw van deze woningen en binnen een jaar onderzoeken of bovenop medisch wijkcentra ruime seniorenwoningen gebouwd kunnen worden.

Nieuwbouw met een missie: ruimte voor cruciale beroepen

D66 wil een proef starten om mensen in cruciale tekortberoepen (zoals leraren, zorgpersoneel, politie en technische vaklieden) voorrang te geven bij nieuwbouwwoningen en sociale huur. Zo zorgen we dat deze onmisbare professionals dichtbij hun werk kunnen wonen, terwijl we tegelijk actief bijdragen aan het terugdringen van personeelstekorten in Ede.

Hoofdstuk 2:

Klimaat, natuur en milieu

Een Klimaatneutraal Ede

- *Meer zonne-energie, windenergie en aardwarmte*
- *Biomassa past niet in de duurzame toekomst van Ede*
- *FIX-brigades: hulp aan huis voor energiebesparing*
- *Makkelijkere en eerlijkere elektrische laadmogelijkheden*
- *Netcongestie: ruimte voor een slim en sterk energienet*

De energietransitie is een kans om Ede schoner, gezonder en sterker te maken – en die pakken we met beide handen aan. We dromen van een gemeente waar energie lokaal en eerlijk wordt opgewekt, daken vol zonnepanelen liggen en slimme oplossingen zoals buurtbatterijen het netwerk toekomstbestendig maken. Ondernemers en inwoners werken samen aan schone lucht, groene mobiliteit en een circulaire economie. Met de FIX-brigades en een actief Klimaatberaad zetten we kleine stappen met grote impact, die niet alleen goed zijn voor het klimaat, maar ook voor de portemonnee. Met lef, samenwerking en innovatie bouwen we aan een duurzame toekomst waarin iedereen meedoet.

Samen vooruit met zonne-energie

We benutten de daken en restgronden in Ede optimaal voor zonnepanelen en maken afspraken met Woonstede zodat ook huurders profiteren van zonnestroom. Woningbezitters ondersteunen we met gezamenlijke inkoopacties en bedrijven met gerichte informatie. Samen met boeren kijken we naar de mogelijkheden van Agri-PV (combinatie van landbouw en de opwek van zonne-energie). Daarbij zorgen we voor landschappelijke inpassing en streven we naar minimaal 50% lokaal eigendom via energiecoöperaties of inwoners.

Aardwarmte: duurzaam én dichtbij

We onderzoeken of de bodem in Ede genoeg warmtekracht heeft om huizen en gebouwen lokaal en duurzaam te verwarmen. Initiatiefnemers ondersteunen we actief met snelle vergunningen, duidelijke informatie en ruimte voor installaties – zonder gedoe, maar mét resultaat. Waar mogelijk participeren we zelf om projecten te versnellen en inwoners mee te laten profiteren. Zo bouwen we samen aan een toekomst zonder aardgas en biomassa.

Biomassa past niet in de duurzame toekomst van Ede

D66 Ede wil een eerlijke en gezonde energietoekomst. De biomassacentrales veroorzaken al jaren stank-, rook- en geluidsoverlast, met overschrijdingen van fijnstof en ammoniak die de GGD als gezondheidsrisico ziet. Juridische dwangsommen en structurele overtredingen tonen dat deze installaties niet voldoen, daarom moeten we er zo snel mogelijk vanaf. Tot die tijd moeten alle metingen (uitstoot, geur en geluid) continu

plaatsvinden en openbaar inzichtelijk zijn, zodat bewoners precies weten wat er gebeurt. Nieuwe warmtenetten moeten transparant zijn over tarieven en eigendom, met minimaal 51% publieke zeggenschap en duidelijkheid over wie profiteert. Zo maken we de energietransitie in Ede gezond, eerlijk en betrouwbaar voor iedereen.

Energiecoöperaties: samen de kracht van lokaal

Steeds meer inwoners willen zelf schone energie opwekken, opslaan en delen via energiecoöperaties. D66 Ede juicht deze lokale energiegemeenschappen toe, omdat ze zorgen voor een eerlijke verdeling van kosten en baten én inwoners actief betrekken bij de energietransitie. We geven ruimte aan deze initiatieven door gemeentelijke daken en grond beschikbaar te stellen, administratieve drempels weg te nemen en hen te verbinden met vastgoedeigenaren en subsidieverstrekkers. Zo houden we de energietransitie lokaal, eerlijk en van ons allemaal.

Circulair wordt de norm

D66 Ede wil dat de gemeente het voortouw neemt in de circulaire economie. We kiezen voor zuiniger omgaan met grondstoffen: repareren, hergebruiken en tweedehands kopen worden de norm. We starten direct met pilots voor circulair bouwen en maken circulair inkopen de standaard. Ook versnellen we vergunningen en vergroten we de kennis over circulariteit binnen de gemeente. Tot slot geven we ruimte aan reparatie- en hergebruikcentra in alle wijken, zodat duurzaam leven voor iedereen bereikbaar wordt.

Ondernemers krijgen de volle steun bij de omslag naar duurzaam

Bedrijven spelen een cruciale rol in de klimaattransitie en D66 Ede wil hen hierbij volop ondersteunen. We helpen ondernemers om hun grote daken te benutten voor zonne-energie, en stimuleren slimme oplossingen die het elektriciteitsnet ontlasten.

Makkelijk en eerlijk elektrisch laden

Steeds meer mensen in Ede rijden elektrisch en deze groei zet door. Toch is laden dicht bij huis vaak nog lastig en zijn de tarieven aan de paal onduidelijk. Wij willen meer laadpalen in de hele gemeente, vooral in woonwijken. Ook moet het makkelijker en veilig worden om je auto op te laden met eigen stroom vanaf huis. Tot slot maken we laadtarieven transparant, zodat iedereen weet waar hij aan toe is. Zo blijft elektrisch rijden betaalbaar en toegankelijk voor iedereen.

Netcongestie: Ruimte voor een slim en sterk energienet

Om woningen te verduurzamen en de economie te laten groeien, is een krachtig elektriciteitsnet onmisbaar. We versnellen de aanleg van transformatorhuisjes, onderstations en kabels en ondersteunen slimme oplossingen zoals buurtbatterijen en warmteopslag. Zo benutten we het net optimaal, vangen we pieken en dalen in vraag en aanbod beter op, en helpen we bewoners en bedrijven hun energiegebruik te spreiden.

Bedrijventerreinen kunnen bestaande aansluitingen slim inzetten en uitgroeien tot lokale energy hubs.

Schoon en slim vervoer naar werk

Schone lucht is van levensbelang, ook in Ede. D66 wil ondernemers ondersteunen bij de omslag naar schoon vervoer door samen te werken aan slimme oplossingen zoals elektrische bedrijfsvoertuigen, deelmobiliteit en laadinfra op bedrijventerreinen. We bereiden de invoering van een zero-emissiezone in het centrum zorgvuldig voor, met oog voor ondernemers die tijd en steun nodig hebben om mee te bewegen. Zo zouden we in de toekomst logistieke hubs buiten de stad kunnen bouwen en vandaar goederen met kleiner elektrische voertuigen naar de binnenstad vervoeren. Zo zorgen we samen voor gezonde lucht én houden we Ede bereikbaar voor iedereen.

Uitbreiding van de FIX-brigades: gratis hulp bij energiebesparing

D66 Ede wil dat iedereen kan meedoen aan de energietransitie, ook bewoners voor wie verduurzamen lastig is. Daarom breiden we de FIX-brigades uit: teams die gratis aan huis helpen met kleine energiebesparende maatregelen zoals tochtstrips, ledlampen en radiatorfolie. Zo wordt energiebesparing laagdrempelig en persoonlijk, daalt direct de energierekening en voelen bewoners zich actief betrokken bij een duurzame toekomst.

Een groen Ede

- *Groene wijken: gezond, koel en vol leven*
- *Water en bodem zijn leidend*
- *Groene corridors: ademruimte voor mens en natuur*
- *Boeren én natuur: samen sterk voor Ede*
- *Meer dierenwelzijn en biodiversiteit*

In Ede zijn we trots op onze natuur. We zijn trots op de hei, het bos, de Ginkel, Hoge Veluwe, de Sysselet, Landgoed Kernhem, Landgoed Hoekelum, het Wekeromse zand, het Renkums Beekdal, het Deelerwoud en het Binnenveld. Samen met de parken en het groen in onze wijken vormen ze de longen van onze gemeente. Als D66 willen we nog veel meer onze groene trots de wijken binnenhalen. Ede is het voorbeeld waar natuur en boer hand in hand de toekomst bepalen. Daar zetten wij als D66 op in.

Groene wijken: gezond, koel en vol leven

D66 Ede wil wijken waar je écht kunt ademen: bomen voor schaduw op hete dagen, bloemen en insecten die leven brengen, en regenwater dat slim wordt opgevangen. Met het 3-30-300-principe zorgen we dat je vanuit elk huis minstens 3 bomen ziet, elke wijk 30% boomkroonbedekking heeft en niemand verder dan 300 meter van groen woont. Nieuwe buurten ontwerpen we met natuur verweven vanaf het begin, bestaande bomen, hagen en wallen blijven behouden, en ook in oude wijken leggen we een duidelijke groennorm vast. Onderhoud stemmen we af op het ritme van de natuur, zodat vogels, insecten en bodemleven alle ruimte krijgen. Zo worden onze wijken gezond, veerkrachtig en mooi voor iedereen.

Groene Corridors: ademruimte voor mens en natuur

D66 Ede wil de groene verbindingen tussen het Binnenveld, de Vallei en de Veluwe beschermen en versterken. Deze groene corridors zijn de longen van onze gemeente: ze geven natuur de ruimte om te bloeien en zorgen voor frisse lucht, rust en recreatie voor bewoners. Het volbouwen van de zones tussen Ede en Bennekom of Ede en Lunteren zou deze waardevolle verbindingen verstikken en de dorpen hun eigen karakter ontnemen. Daarom zetten we ons in voor het openhouden van deze groene buffers – goed voor mens én natuur, vandaag en voor de generaties na ons.

Meer dierenwelzijn en biodiversiteit

Dierenwelzijn draagt bij aan ons eigen welzijn, biodiversiteit, klimaat en milieu. Om die reden is D66 voorstander van meer aandacht voor dierenwelzijn bij beheer en onderhoud van de openbare ruimte, het stimuleren van natuur-inclusief bouwen en initiatieven als pluktuinen. Ook moet er aandacht zijn voor een goede omgang met overlastgevende diersoorten, zoals de wolf. En D66 wil dat dierenwelzijn en biodiversiteit meegenomen

worden bij het stellen van voorwaarden aan het beheer van eigen grond, bijvoorbeeld bij het verpachten aan boeren.

Boeren én natuur: samen sterk voor Ede

In het Binnenveld en op de Ginkel zien we het prachtige landschap dat generaties boeren hebben vormgegeven. Maar we weten ook: de stikstofuitstoot moet omlaag en dat vraagt om een omslag. D66 Ede gelooft dat boer en natuur hand in hand kunnen gaan. We willen boeren perspectief bieden door hen te ondersteunen bij de overstap naar biologische en natuur-inclusieve landbouw. Voor boeren die willen stoppen of op een andere manier willen ondernemen, bieden we maatwerk en begeleiding zodat hun erf toekomst blijft hebben. Zo werken we aan een landschap waar natuur de ruimte krijgt, dierenwelzijn verbetert en boeren trots en zeker de toekomst tegemoet kunnen zien. Samen zorgen we dat het Binnenveld en de Ginkel leefbaar, groen en vitaal blijven – voor mens, dier én boer.

Water en bodem zijn leidend

D66 Ede vindt dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen water en bodem leidend moeten zijn. Ons land staat onder druk door bodemdaling, wateroverlast en droogte. Wanneer we deze natuurlijke systemen negeren, leidt dat tot onnodige funderingsschade, verzakkingen en hoge herstelkosten voor woningen en infrastructuur. Het bodemwatersysteem moet daarom een doorslaggevende rol spelen bij de inrichting van Nederland. Door water en bodem als uitgangspunt te nemen, bouwen wij niet alleen toekomstbestendiger, maar maken wij Nederland ook klimaatbestendig. Dit voorkomt overstromingen en droogteschade, beschermt kwetsbare gebieden en vermindert de druk op onze biodiversiteit. Wij bouwen op geschikte locaties, rekening houdend met waterstromen en bodemeigenschappen, en investeren in natuur-inclusieve oplossingen. Alleen zo voorkomen wij toekomstige schade en bouwen wij aan een veerkrachtige en duurzame leefomgeving.

Hoofdstuk 3:

Onderwijs

Onderwijs & Gelijke kansen

- *Voldoende openbaar onderwijs*
- *Ieder kind verdient een rijke schooldag*
- *Veilige fietsroutes naar school*
- *De school als centrum van de wijk*
- *Op school moet ieder kind zichzelf kunnen zijn*

Ieder kind verdient de beste start. Of je nu opgroeit in het centrum van Ede, Bennekom, Lunteren, Otterlo of in een van andere de dorpen: goed onderwijs moet er voor iedereen zijn. Want op school ontdekken kinderen wie ze zijn en wat ze kunnen. Ze leren lezen, rekenen, samenwerken en hun dromen waarmaken. D66 Ede wil dat ieder kind een fijne plek heeft om te leren, met een goede leraar voor de klas, gezonde en vitale schoolgebouwen en extra hulp als dat nodig is. Zo krijgen alle kinderen een gelijke kans om later vol vertrouwen hun eigen toekomst te bouwen.

Openbaar onderwijs: Een passende school voor ieder kind

Ieder kind verdient een school die past bij wie hij of zij is, waar je jezelf mag zijn en waar je kunt groeien, ongeacht je achtergrond, geloof, geslacht of talenten. D66 Ede vindt het belangrijk dat er voldoende keuze is in onderwijs, ook voor kinderen die extra ondersteuning of juist meer uitdaging nodig hebben. Goed en toegankelijk openbaar onderwijs is een taak van de gemeente, zeker nu openbare basisscholen zoals De Sprong en De Zuiderpoort zijn gesloten. In wijken als ENKA, en in dorpen zoals Lunteren, is nu geen openbaar onderwijs en in Otterlo wordt een gebouw voor openbaar onderwijs mogelijk gedeeld met bijzonder onderwijs. D66 Ede ziet hier kansen: we willen dat elk kind dichtbij huis naar een openbare school kan. Daarom zetten we ons ervoor in om openbaar onderwijs weer beschikbaar te maken in deze wijken en dorpen, zodat ieder kind gelijke kansen krijgt.

Rijke schooldag: Ieder kind verdient een rijke schooldag

Iedereen moet dezelfde kans krijgen om zijn of haar talent te ontdekken. Daarom wil D66 Ede dat ieder kind kan meedoen aan een rijke schooldag. Een dag waarop er niet alleen les is in taal en rekenen, maar ook ruimte voor sport, techniek, natuur, kunst, muziek en extra begeleiding. Zo ontdekken kinderen wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. Dit helpt niet alleen bij hun ontwikkeling, maar zorgt er ook voor dat ze met meer plezier naar school gaan. Een rijke schooldag geeft elk kind de kans om zich breed te ontwikkelen, ongeacht waar je vandaan komt.

Op de fiets naar school: School is veilig bereikbaar voor ieder kind

Kinderen moeten veilig en zelfstandig naar school kunnen fietsen. D66 Ede wil dat alle schoolroutes veilig zijn, zodat kinderen vanaf 8 jaar zelf kunnen fietsen. Nu brengen veel

ouders hun kinderen met de auto, omdat fietsroutes vaak onveilig zijn. Dit zorgt voor drukte en gevaar rond scholen. Daarom willen we veilige oversteken, lagere snelheden in schoolzones en rustige fietsroutes waar kinderen met vertrouwen kunnen fietsen. We betrekken daarbij leerkrachten, ouders én kinderen, bijvoorbeeld via het Kindercollege. Ook stimuleren we dat kinderen samen naar school fietsen of lopen, bijvoorbeeld met een ‘schoolslinger’. Zo maken we de weg naar school veiliger én gezonder voor iedereen.

Huisvesting: Een mooi schoolgebouw als basis voor het beste onderwijs

D66 Ede wil dat alle scholen duurzaam, gezond en prettig zijn om in te leren. Dat betekent frisse lucht, genoeg licht, ruimte om te bewegen en aandacht voor groen. We investeren in energiezuinige gebouwen, zodat er meer geld overblijft voor goed onderwijs. Ook zetten we in op gezonde voeding op school, zoals bijvoorbeeld het uitdelen van gratis fruit, en willen we minder fastfood rondom scholen. De gemeente heeft hierin een belangrijke taak. D66 wil dat geplande investeringen in schoolgebouwen gewoon doorgaan. Daarnaast blijven we doorgaan met het groener maken van schoolpleinen.

De school als centrum van de wijk

D66 Ede wil dat elk kind een goede start krijgt. Daarom stimuleren we de ontwikkeling van integrale kindcentra: plekken waar kinderopvang, basisschool en buitenschoolse opvang samenkomen onder één dak. Kinderen leren en spelen daar in een vertrouwde omgeving, van jongs af aan. Zo krijgen peuters met een achterstand extra ondersteuning en ontstaat er meer gelijkheid tussen kinderen. Als het kan, verbinden we deze centra ook met de wijk, bijvoorbeeld met een bibliotheek, sportclub of zorgcentrum. Zo groeit de school uit tot een fijne ontmoetingsplek in de buurt, voor kinderen én ouders.

Lezen als basis in iedere wijk: mini-biebs en buurtpunten

Lezen opent de wereld en vergroot de kansen van kinderen. Daarom vindt D66 Ede het belangrijk dat elk kind met plezier leert lezen. Een goede leesvaardigheid helpt bij school, werk en meedoen in de samenleving. We willen dat boeken voor iedereen makkelijk bereikbaar zijn. In iedere wijk en ieder dorp moet een plek zijn waar je boeken kunt lenen of ruilen, zoals een mini-bieb of buurtpunt. Zo zorgen we dat alle kinderen en volwassenen toegang hebben tot mooie verhalen, nieuwe kennis en een leven lang leren.

Een conciërge op iedere school

Een conciërge maakt het verschil op school. Hij of zij zorgt voor kleine klusjes, let op wat er gebeurt in en rond de school en is vaak het eerste aanspreekpunt. Dat maakt de school veiliger en prettiger voor iedereen. Ook helpt de conciërge de leraren, zodat zij meer tijd hebben voor de leerlingen. D66 Ede wil dat elke school een conciërge kan aanstellen. Daarom pleiten we voor een gemeentelijke subsidie, zodat scholen die het anders niet kunnen betalen, toch een conciërge kunnen hebben.

Ambtenaren met onderwijsambities ondersteunen

Meer mensen zijn nodig voor de klas, en daar kunnen we als gemeente bij helpen. D66 Ede wil dat gemeenteambtenaren die het onderwijs in willen, die kans ook krijgen. Tegelijk snappen we dat het spannend is om je vaste baan op te zeggen voor iets nieuws. Daarom willen we dat ambtenaren die in het onderwijs willen werken, de zekerheid krijgen dat ze kunnen terugkeren bij de gemeente als het nodig is. Zo maken we de stap naar het onderwijs kleiner, en helpen we het lerarentekort op een slimme en veilige manier te verkleinen.

Het MBO als ruggengraat van onze gemeente

Het MBO is de motor van onze samenleving. Of je nu kiest voor een beroep in de zorg, techniek, kinderopvang of ICT, vakmensen maken onze gemeente sterker. D66 Ede wil dat de gemeente nog beter samenwerkt met het mbo en het bedrijfsleven, zodat jongeren worden opgeleid voor de banen van de toekomst. Wie een opleiding volgt in een sector waar veel mensen nodig zijn, moet hulp krijgen bij het vinden van een stage of werkplek. De gemeente geeft daarbij zelf het goede voorbeeld door ook mbo-studenten welkom te heten voor stages. Zo bouwen we samen aan kansen voor jongeren én aan een sterke economie in Ede.

Ons onderwijs is inclusief

Op school moet ieder kind zichzelf kunnen zijn. D66 Ede staat voor inclusief onderwijs, waar je wordt geaccepteerd zoals je bent, ongeacht je geloof, afkomst, geslacht, seksuele oriëntatie of talenten. Ieder kind verdient een veilige plek om te leren en zich te ontwikkelen. Dat geldt ook voor kinderen die extra hulp nodig hebben of juist meer uitdaging. We houden daarom goed toezicht op de toegankelijkheid van scholen. Tegelijk treden we streng op tegen scholen of instellingen waar onacceptabele praktijken plaatsvinden, zoals gebedsgenezing of uitsluiting van LHBTI-jongeren. Iedereen hoort erbij, en dat begint op school.

Hoofdstuk 4:

Democratie & Participatie

Democratie & Participatie

- *Democratische APK*
- *Openbare coalitieonderhandelingen*
- *Een raadgevend referendum*
- *Duidelijke taal in brieven van de gemeente*
- *Jongeren meer aan tafel voor de toekomst van Ede*

Een sterke lokale democratie vraagt om openheid, vertrouwen en echte inspraak. D66 Ede wil dat inwoners niet alleen toekijken, maar actief meebeslissen over de toekomst van onze gemeente. Samen maken we politiek toegankelijk, transparant en van iedereen.

Een jaarlijkse Democratische APK

Besluiten nemen we niet voor, maar samen met onze inwoners. Daarom stelt D66 Ede om een plan voor een democratische APK uit te werken: een moment waarop we in Ede kijken hoe het gaat met de lokale democratie. Zijn de gemeentelijke processen transparant genoeg? Wordt er geluisterd naar signalen uit de samenleving?

Openbare coalitieonderhandelingen

D66 Ede wil dat coalitieonderhandelingen meer in de openbaarheid plaatsvinden, zoals al succesvol gebeurt in Wageningen. Zo ziet iedere inwoner van onze gemeente hoe keuzes worden gemaakt en kan iedereen vertrouwen dat het collegeakkoord echt het resultaat is van open overleg. Wat D66 betreft vinden ook de vergaderingen van het presidium plaats in het openbaar.

Hoorzittingen met wethouders

Wethouders hebben veel invloed op ons dagelijks leven. Daarom willen we dat inwoners en raadsleden hen beter leren kennen. Na het sluiten van een collegeakkoord moeten nieuwe wethouders in een hoorzitting hun plannen toelichten en vragen beantwoorden. Zo krijgen Edenaren inzicht in wie er aan het roer staat en kunnen raadsleden hen kritisch bevragen voordat zij aan de slag gaan.

Een raadgevend referendum

Soms raken besluiten onze hele gemeenschap. Dan is het belangrijk dat Edenaren hun stem kunnen laten horen. D66 Ede wil een initiatiefrecht voor inwoners om een raadgevend referendum aan te vragen. Zo kunnen burgers zelf onderwerpen op de politieke agenda zetten en het bestuur een duidelijke richting meegeven.

Een ‘lobbyparagraaf’ bij besluiten

Wie heeft invloed gehad op een besluit? Soms weten lobbygroepen beter hun weg te vinden dan gewone inwoners. D66 Ede wil hier meer openheid over. Bij belangrijke besluiten voegen we een lobbyparagraaf toe: een overzicht van alle partijen die aan tafel hebben gezeten. Zo blijft het duidelijk en eerlijk voor iedereen.

Meer aandacht en budget voor participatie

Op dit moment heeft maar de helft van de raadsvoorstellen een participatieparagraaf, en vaak is die nog summier. Dat kan beter. D66 Ede vindt dat elk voorstel zo’n paragraaf moet hebben en dat er bij grote projecten budget beschikbaar komt om participatietrajecten serieus uit te voeren. Alleen dan kunnen inwoners zien dat hun inbreng ertoe doet.

Een gemeente die duidelijke taal spreekt

Iedere bewoner van Ede heeft recht op begrijpelijke informatie van de gemeente. Toch zijn brieven en documenten vaak nog te ingewikkeld geschreven. D66 Ede wil dat alle communicatie in heldere en eenvoudige taal wordt opgesteld, zodat iedereen weet waar hij of zij aan toe is. Daarnaast moeten inwoners de mogelijkheid krijgen om een brief terug te sturen als de gebruikte taal te moeilijk is. Zo dwingen we de gemeente om echt werk te maken van begrijpelijke communicatie en sluiten we niemand buiten.

Jongeren mee aan tafel voor de toekomst van Ede

De toekomst van Ede maken we samen met de generatie die daar het meest mee te maken krijgt. D66 Ede wil dat jongeren een grotere rol krijgen bij het maken van plannen die hun leven en toekomst bepalen. De jongerenraad wordt steviger ingezet als brug tussen jongeren en het gemeentebestuur, en scholen betrekken we actief zodat jongeren ervaren hoe de lokale democratie werkt. Meedenken en meepraten moet vanzelfsprekend worden. We introduceren de *Toekomststoel*: bij elk groot beleidstraject staat letterlijk een stoel klaar voor jongeren, zodat zij een vaste plek hebben bij belangrijke keuzes. Dat gesprek hoeft niet altijd in het gemeentehuis plaats te vinden. De gemeente moet ook naar jongeren toe. Op scholen, bij sportclubs of in jongerencentra luisteren we naar hun ideeën en zorgen. Want beleid over de toekomst maak je niet over jongeren, maar mét jongeren. Zo bouwen we aan een Ede waar iedereen zich thuis voelt, nu en straks.

Open en toegankelijk: politiek die iedereen kan volgen

Een sterke democratie begint met openheid. D66 Ede wil dat alle raadsbijeenkomsten live te volgen en eenvoudig terug te kijken zijn, tenzij expliciete belangen van de gemeente of personen dat in de weg staan. Hierbij te denken aan grote financiële belangen waarvan bekend raken de gemeente zou kunnen benadelen (denk aan aanbestedingen) of persoonsvertrouwelijke informatie. Met slimme AI-toepassingen maken we

raadsinformatie beter vindbaar en begrijpelijk, bijvoorbeeld met zoekfuncties en samenvattingen in duidelijke taal. Ook informatieve sessies buiten de raad zijn toegankelijk voor inwoners en media. Politiek moet geen gesloten boek zijn, maar een verhaal waarin iedereen kan meelezen én meeschrijven.

Hoofdstuk 5:

Economie & ondernemen

Economie & Levendig centrum

- *Ede als magneet voor bedrijven en talent*
- *Ede als bruisende evenementenstad*
- *Vrijheid voor ondernemers, ook op zondag*
- *Minder regels, meer ruimte voor ondernemen*

Ede is een gemeente vol bedrijvigheid. Als liberale partij steunt D66 Ede dit van harte. In het bijzonder stimuleren wij het aantrekken van bedrijven die zich richten op een duurzame toekomst. Daarbij speelt circulariteit en energiegebruik een belangrijke rol. De toekomst van de bedrijvigheid in Ede ligt niet in het type bedrijven dat alleen kan blijven bestaan dankzij de inzet van slecht betaalde medewerkers, vaak arbeidsmigranten. D66 Ede staat voor een sterke economie. We willen voldoende banen creëren voor onze inwoners in Ede-stad en de dorpen.

Ede als magneet voor bedrijven en talent

D66 Ede ziet een sterke toekomst voor onze gemeente als vestigingsplek voor bedrijven en talent. Om het vestigingsklimaat te verbeteren, willen we investeren in onderwijs en ontwikkeling: van de knapste koppen tot de meest vaardige handen. Zo zorgen we dat Ede niet alleen aantrekkelijk is door haar centrale ligging en goede bereikbaarheid via de Intercitystations Ede-Wageningen en De Klomp, maar ook door de aanwezigheid van goed opgeleide mensen. Daarnaast bieden we ruimte voor innovatieve start-ups en gevestigde bedrijven, en investeren we in een betrouwbaar, duurzaam energienet om groei mogelijk te maken. Zo blijft Ede dé plek waar ondernemerschap en talent samenkomen en kunnen bedrijven hier duurzaam wortelen.

Vrijheid voor ondernemers, ook op zondag

D66 Ede staat voor de vrijheid van ondernemers om zelf te bepalen wanneer zij hun deuren openen. In Ede-stad kan dat al op zondag, maar in de dorpen is dit nog niet mogelijk. Wat ons betreft trekken we deze vrijheid door naar de hele gemeente. Ondernemers weten zelf het beste wat hun klanten waarderen en kunnen zo inspelen op de wensen van bewoners en bezoekers. Zondagsopenstelling is geen verplichting, maar een keuze. Die keuze hoort bij de ondernemer te liggen, niet bij de gemeente.

Netcapaciteit voor ondernemers verbeteren

Voor veel startende ondernemers is de gebrekkige netcapaciteit een groot issue. D66 Ede pleit ervoor dat de gemeente met ondernemers in gesprek blijft over lokale oplossingen voor dit probleem, door bijvoorbeeld collectieve opslag en duurzame opwekking te faciliteren en door blijvend aan te dringen op investeringen in de energie-infrastructuur.

Ede als bruisende evenementenstad

Van de Heideweek en Airborne tot de Vlegeldag en Woest & Bijster: evenementen brengen leven in de stad, verbinden inwoners en trekken bezoekers van buiten. D66 Ede wil dat onze gemeente deze kracht van evenementen volledig benut. Daarom pleiten we voor één duidelijk aanspreekpunt waar organisatoren, verenigingen en ondernemers terecht kunnen voor vergunningen, advies en ondersteuning. Zo maken we het makkelijker om evenementen te organiseren en geven we ruimte aan nieuwe initiatieven die Ede laten bruisen het hele jaar door. Ook pleiten we voor een divers karakter van de evenementen dat zo goed mogelijk aansluit bij de samenstelling van onze bevolking.

Minder regels, meer ruimte voor ondernemen

Regels zijn er om het leven makkelijker te maken, niet moeilijker. D66 Ede wil dat ondernemers de ruimte krijgen om te doen waar ze goed in zijn: ondernemen. Daarom pleiten we voor een eenvoudig meldpunt waar ondernemers overbodige of knellende regels kunnen aangeven. De gemeente gaat daarnaast proactief in gesprek met Edese ondernemers om te horen waar het beter en slimmer kan. Zo bouwen we aan een ondernemingsklimaat dat stimuleert in plaats van frustreert en maken we Ede aantrekkelijker voor nieuwe én bestaande bedrijven. D66 Ede pleit voor een wethouder met voelsprietten onder ondernemend Ede, die in contact staat met zowel individuele ondernemers als ondernemersverenigingen.

Toerisme en recreatie in balans

Ede is al een geliefde bestemming voor toeristen, met de Veluwe als groene trots en het Kröller-Müller Museum als internationale trekpleister. Jaarlijks weten bezoekers uit binnen- en buitenland (van Duitse en Belgische vakantiegangers tot kunstliefhebbers van over de hele wereld) de weg naar onze gemeente te vinden. D66 Ede vindt dat toerisme een verrijking kan zijn, maar nooit ten koste mag gaan van de leefbaarheid van onze inwoners. We zetten daarom in op duurzaam toerisme dat natuur en cultuur respecteert, en we zorgen dat de opbrengsten waar mogelijk terugvloeien naar de gemeenschap en de lokale infrastructuur. Zo blijft Ede een aantrekkelijke plek voor zowel bewoners als bezoekers. Daarnaast willen we dat ook toerisme loont voor de ondernemers.

Europa naar Ede brengen (Internationaal denken)

Europa draagt bij aan een duurzame, toekomstbestendige en innovatieve economie. We willen dat de gemeente actief onderzoek doet naar de mogelijkheden om aanspraak te maken op subsidies van de Europese Unie. Bijvoorbeeld voor investeringen in duurzame mobiliteit, de aanleg van warmtenetten, ecotoerisme en innovatie. Zo zorgen we ook voor de werkgelegenheid van de toekomst. Ook op het gebied van preventie, natuurbescherming en sociale cohesie bieden Europese programma's voor verschillende doelgroepen kansen.

Hoofdstuk 6:

Kunst, Cultuur & Inclusie

Een passend cultureel aanbod

- *Meer investeren in cultuur in Ede*
- *Ede verdient een volwaardig poppodium*
- *De Frisokazerne: dé nieuwe culturele hot spot*
- *Bibliotheken voor iedereen en altijd*
- *Cultuur als brug tussen mensen*

Kunst en cultuur brengen Ede tot leven. Ze verbinden mensen, prikkelen de verbeelding en zorgen dat iedereen zich gezien voelt. D66 Ede wil een gemeente waar creativiteit de ruimte krijgt: van theater en poppodium tot kleinschalige initiatieven in buurthuizen en op straat. Een moderne gemeente als Ede verdient sterke culturele instellingen én plekken waar inwoners zelf kunnen maken, beleven en meedoen. Zo bouwen we samen aan een bruisende, inclusieve en inspirerende culturele gemeenschap.

Meer investeren in cultuur in Ede

Kunst en cultuur brengen Ede tot leven. Ze verbinden mensen, geven kleur aan onze stad en maken Ede een plek waar je graag woont en geniet. Toch investeert Ede nog altijd minder in kunst en cultuur dan vergelijkbare gemeenten, terwijl een groeiende stad juist een bruisend cultureel leven verdient. D66 Ede wil dat iedereen kan meedoen en genieten: van het Openluchttheater tot het Kröller-Müller, van lokale makers tot kunst in de wijk. Zo bouwen we aan een Ede dat leeft, bruist en inspireert.

Ede verdient een volwaardig poppodium

Ede bruist van jong talent en muzikale energie, maar poppodium Astrant groeit uit zijn jasje en heeft een onzekere toekomst. D66 Ede wil investeren in een volwaardig poppodium dat past bij een gemeente van meer dan 100.000 inwoners. Een plek voor livemuziek, doorbrekende bands en cultuur die leeft. We stellen voor te onderzoeken of het gebouw van De Fietser een nieuwe creatieve hotspot kan worden: centraal, ruim en perfect om Ede als muzikale stad op de kaart te zetten. Zo ontstaat een dynamische ontmoetingsplek voor jongeren, artiesten en muziekliefhebbers.

De Frisokazerne: dé nieuwe culturele hot spot van Ede

D66 Ede ziet het voor zich: de Frisokazerne als kloppend hart van cultuur in de Veluwe Poort. Een plek waar groot en klein elkaar ontmoeten, waar gevestigde namen samenkomen met de kleine maker en waar ruimte is voor alle culturele stromingen om te mengen en te inspireren. We willen dat de Frisokazerne uitgroeit tot een creatieve broedplaats vol ateliers, podia, werkplaatsen en ontmoetingsruimtes. Een thuis voor makers, publiek en nieuw talent. En dit doen we niet zonder de bewoners zelf: hun ideeën, dromen en energie moeten het fundament vormen voor deze nieuwe ster aan het

Edeese cultuurlandschap. Want een bruisende cultuur begint met mensen die zich herkennen en meedoen.

Bibliotheken voor iedereen, elke dag

D66 Ede gelooft dat lezen de sleutel is tot kansen, ontwikkeling en verbinding. Daarom willen we dat in elke wijk een (wijk)bibliotheek komt, zodat boeken en kennis altijd dichtbij zijn en lezen een vanzelfsprekend onderdeel wordt van ieders leven. Na het succes van de zondagsopenstelling van de bibliotheek in Ede, maken we dit de standaard: alle bibliotheken in onze gemeente openen ook op zondag. Zo worden onze bibliotheken nog meer bruisende ontmoetingsplekken waar iedereen welkom is, zeven dagen per week.

Cultuur als brug tussen mensen

Kunst en cultuur hebben de kracht om mensen te verbinden en verschillen te overbruggen. D66 Ede wil dat deze verbindende kracht volop wordt benut: bij integratie van vluchtelingen, in de ouderenzorg en tussen verschillende culturele groepen. Cultuur mag niet verborgen blijven achter museummuren of hoge entreprijzen, maar moet overal zichtbaar en toegankelijk zijn – op straat, in buurthuizen en in de wijken. Met kunstroutes, lokale exposities en creatieve plekken voor muziek, theater, schilderen en schrijven brengen we kunst dicht bij mensen en geven we iedereen de kans om zelf creatief te zijn.

Een cultuurraad die alle makers een stem geeft

D66 Ede wil een divers samengestelde cultuurraad die de gemeente adviseert over cultuurbeleid en de stem van inwoners en makers laat horen. Kleine makers, buurtinitiatieven en jong talent worden zo goed vertegenwoordigd, en de raad biedt een platform voor samenwerking en gezamenlijke projecten. Zo versterken we elkaar en bouwen we aan een levendig, verbonden cultureel Ede.

Kunst en cultuur als onderdeel van de rijke schooldag

Kunst en cultuur zijn essentieel voor de ontwikkeling van kinderen. Ieder kind in Ede moet de kans krijgen zijn creativiteit te ontdekken, via muziek, theater, musea en kunstprojecten. D66 Ede wil dat scholen en culturele instellingen samenwerken, zodat cultuur vanzelfsprekend wordt en bijdraagt aan een creatieve, open en betrokken generatie.

Behoud waardevol erfgoed van Ede

Ede verloor te vaak cultureel erfgoed, en dat willen we stoppen. D66 Ede zet zich in voor behoud en onderhoud van waardevolle gebouwen, brengt jong erfgoed in kaart en onderzoekt altijd eerst renovatie bij sloopplannen. Zo beschermen we verleden, koesteren we het heden en geven we toekomstig erfgoed een kans om verhalen te blijven vertellen.

Altijd jezelf kunnen zijn, wie je ook bent

- *Actief inclusiebeleid*
- *Ede als Regenbooggemeente*
- *Ede als inclusieve werkgever*
- *Toegankelijke openbare ruimte*
- *Meer gratis openbare toiletten*

D66 Ede staat voor gelijke kansen voor iedereen, ongeacht achtergrond, beperking, seksuele oriëntatie of genderidentiteit. We zetten in op een toegankelijke openbare ruimte, inclusieve werkplekken en passende ondersteuning, en willen een gemeente waar diversiteit wordt gevierd, iedereen veilig is en niemand wordt buitengesloten.

Actief inclusiebeleid

D66 Ede zet zich in voor een actief inclusiebeleid dat de problemen aanpakt waar inwoners van kleur, inwoners met een beperking, inwoners die houden van iemand van hetzelfde geslacht, transgender of genderdiverse inwoners van onze gemeente tegen aanlopen. Bij een actief inclusiebeleid hebben we ook expliciet aandacht voor het mentaal welzijn. Zo zorgen we dat discriminatie wordt uitgebannen, de straat en openbare gebouwen toegankelijk zijn voor iedereen en dat iedereen de hand van zijn/haar/hun partner durft vast te houden. Daarbij gaan we ervan uit dat integratie niet alleen gericht moet zijn op wat we traditioneel als minderheden zien. Er is ook integratie nodig van groepen in de samenleving met bijzondere religieuze opvattingen of die bepaalde verworvenheden van onze samenleving niet onderschrijven.

Ede als Regenbooggemeente

D66 Ede maakte van Ede in 2021 officieel een Regenbooggemeente en blijft het college scherp houden op de uitvoering van deze initiatiefnota. We willen de LHBTIQ+ gemeenschap zichtbaarder maken, zowel in gemeentelijke communicatie als in de fysieke ruimte, en werken aan veiligheid door problemen samen met de gemeenschap in kaart te brengen. Acceptatie is essentieel: de gemeente blijft in gesprek met scholen, sportclubs en religieuze organisaties om discriminatie tegen te gaan. Daarnaast willen we succesvolle initiatieven, zoals de adoptie van monumenten door basisscholen, uitbreiden met de Regenboogbank zodat diversiteit ook bij de jeugd aandacht krijgt, en blijven waakzaam tegen schadelijke praktijken zoals gebedsgenezing en homo-conversietherapie.

Ede als inclusieve werkgever

De gemeente Ede geeft als inclusieve werkgever het goede voorbeeld. Medewerkers worden getraind in cultuurverschillen, diverse aanspreekvormen en moderne gezinssamenstellingen. De gemeente werft actief mensen met een afstand tot de

arbeidsmarkt en stimuleert bedrijven hetzelfde te doen. Zo versterken kennis en kunde op het gebied van inclusie en diversiteit niet alleen het gemeentehuis, maar de hele samenleving.

Toegankelijke openbare ruimte

Het is belangrijk dat iedereen gebruik kan maken van onze openbare ruimte. Daarom voeren we bij iedere verbouwing van de openbare ruimte een toegankelijkheidscheck uit voor mensen met een fysieke beperking, waaronder blinden en slechtzienden. Ook tijdens de uitvoering van werkzaamheden is zorg voor toegankelijkheid cruciaal. We zien nog te vaak dat fietsers en voetgangers worden weggedrukt voor een gemakkelijke en veilige werkplek. Wat een oplossing is voor de aannemer is vaak een probleem voor de voorbijganger. De gemeente moet hierin sturender optreden en de veiligheid en het gemak van de gebruikers van de openbare ruimte voorop stellen.

Meer gratis openbare toiletten

In veel landen is het heel normaal om gratis openbaar van een toilet gebruik te kunnen maken. In Nederland en ook in Ede blijft dit een issue, zelfs de aanwezigheid überhaupt van openbare toiletten. D66 Ede pleit voor het aanleggen van gratis openbare toiletten in de wijken, vooral nabij andere openbare voorzieningen. Dan hebben we het niet over urinoirs, maar volwaardige toiletten waar zowel vrouwen als mannen zich thuisvoelen. Zeker met een vergrijzende bevolking is dit zonder meer een noodzaak. En ook bij evenementen pleiten wij voor schone en gratis openbare toiletten. Dit hoort bij een beschaafde samenleving.

Slavernijverleden en Ketu Koti

De Nederlandse geschiedenis kent een aantal gitzwarte bladzijden, zoals ons slavernijverleden. D66 Ede wil het aanstaande college de opdracht geven voor een onderzoek naar de eventuele slavernijgeschiedenis van onze gemeente. Daarnaast willen we jaarlijks de afschaffing van de slavernij herdenken en vieren door jaarlijks stil te staan bij Ketu Koti.

Hoofdstuk 7:

Mobiliteit & Veiligheid

Veilig over straat

- *Autovrije winkelstraat*
- *Verkeersveiligheid voorop*
- *Voorrang voor fietsers en voetgangers*
- *Bereikbaarheid in onze gemeente: Openbaar en deelvervoer*

In onze snelgroeïende gemeente zal het verkeer alleen maar toenemen. Daarom is het van groot belang na te denken over hoe we Ede en de dorpen veilig en leefbaar kunnen houden. Veiligheid voor onze kinderen om op de fiets naar school te kunnen, veiligheid voor ouderen die tussen de steeds grotere en stillere auto's hun weg proberen te vinden in winkelstraten, de steeds grotere verschillen in snelheid van fietsers maar vooral de drukte tijdens spitsuren en in toeristische gebieden.

Autovrije winkelstraat

Speciaal in de dorpskernen van Bennekom, Lunteren en Otterlo pleiten wij voor beperking van het autoverkeer, met uitzondering van mensen die geen alternatief hebben behalve de auto. Veilige oversteken creëren, zoals bijvoorbeeld in Oosterbeek waar voetgangersoversteken fysiek goed worden aangegeven, zou een goede oplossing zijn. Ook doorgaande provinciale wegen door kernen als Otterlo en Harskamp dienen een aangepaste (30 km/u) snelheid te krijgen voor een veilige oversteekbaarheid. Sommige dorpskernen zouden geheel autovrij kunnen worden, zoals de Dorpsstraat in Bennekom. De nieuw aangelegde fietsstraat om het centrum heen heeft nog niet gezorgd voor een beperking van het autoverkeer in het centrum zelf en ook veel snelle fietsers weten de fietsstraat nog niet te vinden.

Verkeersveiligheid voorop

In veel woonwijken en dorpskernen geldt inmiddels 30 km/u, maar met de groei van Ede neemt de verkeersintensiteit toe. D66 Ede vindt dat waar snelverkeer en kwetsbare weggebruikers ruimte delen, de snelheid naar 30 km/u moet. Ervaringen in Amsterdam tonen dat dit slachtoffers vermindert, ook zonder grote ingrepen. We pleiten voor doorvoering van 30 km/u met zowel grote als eenvoudige maatregelen. De N224 loopt dwars door de bebouwde kom van Ede. Daarom willen we één duidelijke en veilige snelheid van 50 km per uur vanaf de kruising met de N304 tot het eind van Kernhem.

Voorrang voor fietsers en voetgangers

De schaal van Ede leent zich bij uitstek voor de fiets. Veel autoritten zijn korter dan 2,5 km en met de fiets vaak zelfs sneller. Met de groei van Ede wordt het steeds belangrijker om goede fietsroutes te ontwikkelen die het autoverkeer zoveel mogelijk vermijden. D66 Ede wil dat iedereen kan meedoen op de fiets, ook nieuwkomers, en stimuleert daarvoor fietslessen. Op belangrijke doorgaande routes pleiten we voor een groene golf voor

fietzers, zodat wachten bij kruisingen tot het verleden behoort. Bij reconstructies van wegen staat het belang van fietsers en voetgangers voorop, met inspraak van inwoners en organisaties zoals de Fietzersbond.

Bereikbaarheid in onze gemeente

In het najaar van 2025 zijn de plannen voor de nieuwe openbaar vervoer concessie 2026-2035 gepresenteerd. Vanaf de zomer van 2026 gaat het openbaar vervoer in de gemeente Ede er flink op vooruit. Om dit aanbod in stand te kunnen houden, zal er dan wel voldoende gebruik van gemaakt moeten worden. D66 Ede pleit ervoor deze verbeteringen ruim bekend te maken en het gebruik van het openbaar vervoer krachtig te stimuleren. Helaas zijn er niet overal goede OV-verbindingen en kan de bereikbaarheid voor jongeren, ouderen, mensen die naar hun werk reizen soms beperkt zijn. Ook spelen hier soms de financiële mogelijkheden een rol. Daarmee is niet voor iedereen mobiliteit gelijk beschikbaar, betaalbaar en toegankelijk. Dat kan anders, bijvoorbeeld door ondersteuning aan inwoners met lage inkomens om met het openbaar vervoer te kunnen reizen en door het stimuleren van deelvervoer en vrijwilligersvervoer als aanvulling op bestaande OV-verbindingen.

Meer ruimte voor deelauto's, -scooters en -fietsen

Ook zou er meer ruimte gecreëerd moeten worden voor deelmobiliteit, zoals deelauto's of elektrische deelscooters. In de gemeente zijn er verschillende initiatieven, waarvan met name ook de e-bakfietsen onze volle aandacht heeft. Dit soort bedrijven zou ruim baan moeten krijgen.

Parkeerdruk: parkeren in bestaande garages goedkoper

Uit onderzoek blijkt dat de parkeerdruk verkeerd verdeeld is in Ede, waardoor zelfs op drukke momenten parkeerplaatsen leeg staan. Dat is zonde, want iedere parkeerplaats is in feite gesubsidieerd door de gemeente waardoor minder geld overblijft voor andere doelen. D66 Ede pleit daarom ook voor om parkeren op straat relatief duurder te maken dan parkeren in de parkeergarages.

Veilige woonomgeving

- *Veiligheid voor vrouwen en meisjes*
- *De politie midden in de samenleving*
- *Natuurbranden als reëel gevaar*
- *Veiligheid in een veranderende wereld*
- *Openhouden brandweerkazerne*

Iedereen moet zich veilig voelen op straat, dag en nacht. Vrouwen moeten vrij kunnen lopen zonder angst, LHBTIQ+’ers hand in hand kunnen gaan, en inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat criminaliteit wordt aangepakt. Tegelijk moeten we als gemeente en burger alert zijn op natuurbranden door toenemende droogte, en zorgen dat we weerbaarder zijn in een onzekere wereld. Veiligheid is geen luxe, het is een recht.

Veiligheid op straat

Een gemeente waar iedereen veilig over straat kan, vraagt om begaanbare en veilige straten en parken én om goede gesprekken tussen verschillende groepen om wederzijds begrip en respect te bevorderen. De jaarlijkse deelname van Ede aan de wereldwijde campagne *Orange the World* tegen geweld tegen vrouwen en meisjes vinden we belangrijk. Bij de inrichting van de openbare ruimte betrekken we actief jonge meiden en ouderen om te horen wat voor hen essentieel is, en we pleiten voor een vast meldpunt bij de gemeente. Daarnaast wil D66 dat Ede deelneemt aan de landelijke pilot waardoor BOA’s mogen handhaven op de wet seksuele intimidatie.

Femicide en geweld achter de voordeur

D66 vindt het cruciaal dat signalen van huiselijk en seksueel geweld serieus worden genomen, daders worden gestopt en slachtoffers op tijd hulp krijgen. Femicide moet worden voorkomen, waarbij mannen een sleutelrol spelen: vaders, broers, vrienden en collega’s die grenzen stellen en misstanden niet laten passeren. We vergroten maatschappelijk bewustzijn, trainen professionals en werken met daders om herhaling te voorkomen. Concreet willen we in Ede noodopvangplekken realiseren voor vrouwen/gezinnen die thuis te maken hebben met geweld.

De politie midden in de samenleving

D66 kiest voor een politie die midden in de samenleving staat. De wijkagent krijgt tijd en ruimte om mensen te kennen, problemen te voorkomen én gezag in de buurt op te bouwen. Bedreiging van agenten, zorgmedewerkers, journalisten, rechters, politici en anderen met een publieke taak is onacceptabel.

Nieuwe brandweerkazerne/openhouden post Stadspoort

Er wordt een nieuwe brandweerkazerne gebouwd voor Ede Stad aan de Peppelensteeg. De gemeente geeft als verwachting aan dat deze eind 2028 in gebruik genomen kan worden. D66 Ede blijft van mening dat de post Stadspoort open dient te blijven tot de nieuwe kazerne in gebruik is genomen, ook als dat langer duurt dan nu voorzien. Een vermindering van de dekkingskwaliteit door invoering van een 24/7 beroepsbezetting op de kazerne Breelaan vinden wij niet aanvaardbaar.

Veilig in een veranderende wereld

Ede heeft van oudsher veel militaire aanwezigheid, onder andere op de Ginkelse Heide, het Infanterie Schietkamp (ISK) in Harskamp en vliegbasis Deelen. In een tijd van toenemende geopolitieke spanningen is voldoende oefening belangrijk voor de militaire gereedheid. D66 Ede staat open voor uitbreiding van oefenmogelijkheden, mits de effecten op natuur, milieu, leefomgeving en omwonenden vooraf zorgvuldig worden onderzocht. Bij besluiten hierover moeten omwonenden en belangengroepen actief worden betrokken.

Het gevaar van natuurbranden

De natuurbranden op de Ginkelse Heide (april 2025) en de Hoge Veluwe tonen het blijvende risico van bosbranden. D66 pleit voor maatregelen in de natuur én een gemeentelijke bewustwordingscampagne voor bewoners. Deze campagne moet informeren over preventie in en om het huis, voorbereidingen bij brand, registratie van bewoners in risicogebieden (ook tijdelijke bewoners), evacuatieplannen en duidelijke informatie via websites en schriftelijk materiaal. Ook de versterkte preventieve inzet van de brandweer via de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden verdient te worden voortgezet want voorkomen is beter dan blussen.

Hoofdstuk 8:

Samenleven & Solidariteit

Niemand valt tussen wal en schip (schulden en participatie)

- *Voorkomen van schulden is beter dan genezen*
- *Uitwisselen van informatie als preventie*
- *Het vinden van een baan is maatwerk*
- *Strengere regels en handhaving is niet dé oplossing*

Iedere inwoner krijgt wel eens te maken met tegenslagen, zowel financieel als persoonlijk. Niet iedereen komt daar zonder hulp of bijstand weer bovenop. D66 Ede staat voor een gemeente waar mensen die tijdelijk in een moeilijke situatie verkeren, terecht kunnen voor hulp en ondersteuning. We zetten in op meer preventie, waarbij we zorgen voor tijdige en laagdrempelige hulp voor mensen in kwetsbare posities. Dit betekent maatwerk voor mensen met verschillende achtergronden en behoeften. D66 Ede pleit voor meer samenwerking tussen zorginstellingen, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties, zodat niemand tussen wal en schip valt. We willen een samenleving waarin niemand in een uitzichtloze situatie terechtkomt. Met een sterk vangnet maken we onze gemeente sterker voor iedereen.

Voorkomen van schulden is beter dan genezen.

Om schulden te voorkomen zet D66 Ede in op financiële educatie op scholen, zodat jongeren goed voorbereid de toekomst ingaan. Daarnaast zorgen we voor laagdrempelige en zichtbare hulp bij het aanvragen van toeslagen en voorzieningen, met ondersteuning op toegankelijke locaties zoals buurthuizen, bibliotheken en het gemeentehuis. Gemeenten bieden actief gespreid betalen aan en helpen inwoners bij het treffen van betalingsregelingen, zodat financiële problemen tijdig kunnen worden opgelost. Op deze manier voorkomen we dat mensen in de schulden raken en helpen we inwoners om weer grip te krijgen op hun financiële situatie.

Uitwisselen van informatie als preventie

Om schulden zo vroeg mogelijk te signaleren investeert D66 Ede in de samenwerking tussen gemeenten, buurtteams, scholen, welzijnsorganisaties en woningcorporaties. We zetten in op het gestructureerd uitwisselen van informatie tussen deze partijen, met inachtneming van de privacy, bijvoorbeeld wanneer een zorgaanbieder of waterbedrijf betalingsachterstanden ziet ontstaan. Schuldhulpverleners krijgen de ruimte om vanuit hun expertise op maat, laagdrempelige en proactieve schuldhulpverlening aan te bieden. De gemeente neemt problematische schulden over, zodat mensen weer kunnen bouwen aan een zorgeloze en duurzame toekomst zonder angst voor een deurwaarder. Zo zet de gemeente alles op alles om iedere inwoner binnen anderhalf jaar weer schuldenvrij te laten zijn.

Het vinden van een baan is maatwerk

De gemeente helpt mensen bij het vinden van werk en past daarbij zoveel mogelijk maatwerk toe, waarbij we kijken naar wat iemand nodig heeft om weer mee te kunnen doen. Soms is dat hulp bij solliciteren, soms een fiets om op het werk te komen. We hanteren de menselijke maat als het gaat om giften en volgen het voorbeeld van gemeenten die actief inwoners opzoeken om hen te ondersteunen op weg van bijstand naar een duurzame en zelfstandige toekomst. We willen dat uitstroom naar werk toeneemt en dat (parttime) werken loont. Vertrouwen, duidelijke regelgeving en maatwerk zijn daarbij essentieel, bijvoorbeeld bij omscholing, begeleiding of jobcoaching. De gemeente biedt een breed palet aan werkvormen, zoals dagbesteding, vrijwilligerswerk, gesubsidieerd werk en plaatsingen op regulier werk. Daarnaast vragen we extra aandacht voor werkende armen, die vaak buiten beeld blijven in het minimabeleid, en voor migranten die maatwerk nodig hebben, zeker wanneer er kinderen in armoede opgroeien.

Strengere regels en handhaving is niet dé oplossing

De afgelopen tijd hebben we gemerkt dat van steeds strengere regels en handhaving mensen niet sneller aan het werk komen. Aan de andere kant komen bij rechten ook plichten, zoals het leren van de taal. Daar moet de gemeente dan wel bij helpen uiteraard. We vragen dat de uitvoerders een vriendelijke toon in brieven hanteren en de menselijke maat hanteren bij de handhaving. Flexibele tijd om deel te nemen aan gesprekken en een coachende houding van medewerkers is nodig. Uit onderzoek van buurgemeente Wageningen blijkt dat mensen beter meedoen in de samenleving als zij de ruimte krijgen om naast hun uitkering vrijwilligerswerk te doen. Of door te werken en daar dan een deel van te behouden in plaats van alles te verrekenen met de bijstand. D66 wil daar ook in Ede meer ruimte voor bieden

Oog hebben voor de kwetsbaren om je heen

- *Eenzaamheid wordt een steeds groter probleem*
- *Vaccinatiegraad op peil houden*
- *Gezondheidscentra en buurtklinieken*
- *Kleinschalige woonvormen voor ouderen in de eigen omgeving*
- *Een waardig levenseinde*

D66 Ede steunt de plannen voor een herziening van de verzorgingsstaat. Terug naar een basis waar naast maatwerk op indicatie geleverd ook meer zorg in de nabije omgeving beschikbaar is. Niet alleen door betere huisartsenzorg in de wijk, maar ook door sociale voorzieningen als buurthuizen waar bewoners laagdrempelig elkaar kunnen ondersteunen en geholpen worden bij de ongemakken van het alledaagse leven. Men kan daarbij denken aan het helpen met het invullen van formulieren, het inrichten van een reparatiewinkel/vraagbaak voor bijvoorbeeld mobiele telefoons en ook een koffiecorner met een luisterend oor voor bewoners die behoefte hebben aan een praatje.

Het voorkomen van eenzaamheid

Eenzaamheid is een steeds groter probleem, niet alleen onder alleenstaande ouderen. De mens wil als sociaal wezen in contact komen met anderen. Dat is een basisbehoefte die we iedereen gunnen. Het voorkomen en oplossen van eenzaamheid is iets waar we ons als gemeenschap sterk voor moeten maken. Gelukkig kunnen we er als gemeente en ook als bewoners veel aan doen. Soms met heel eenvoudige middelen maar ook door een actief verenigingsbeleid en buurtactiviteiten. D66 Ede werkt ook hierin graag samen met allerlei initiatieven, individueel, in buurt of wijk of bij verenigingen.

Vaccinatiegraad op peil houden

Dit doen we door te investeren in preventie, in vaccinatie- en gezondheidsprogramma's, buurtklinieken en huisartsenzorg. De vaccinatiegraad in de gemeente Ede is nog steeds zorgelijk laag ten opzichte van het landelijk geadviseerde niveau en ook landelijk is er een daling gaande. Betere voorlichting en actieve benadering van doelgroepen waar de vaccinatiegraad traditioneel lager is zou een gemeentelijke taak moeten zijn. Landelijk hebben we een initiatiefwet ingediend, die vaccinaties bij een te lage vaccinatiegraad in de kinderopvang zou verplichten. Vaccineren doe je niet alleen voor jezelf maar is een keuze voor volksgezondheid in het algemeen.

Gezondheidscentra en buurtklinieken

D66 pleit voor gezondheidscentra waar apotheek, fysiotherapie, huisartsenzorg en verloskunde laagdrempelig aanwezig zijn. We streven naar het opzetten van buurtklinieken. Dat is geen eerstelijns zorg en geen ziekenhuis, maar in feite een soort

kleine polikliniek in de eigen wijk waar kleine operaties, bloedonderzoek of echo's kunnen worden uitgevoerd.

Kleinschalige woonvormen voor ouderen in de eigen omgeving

D66 wil ook niet dat mensen wegwijnen in verpleeghuizen. We willen allemaal oud kunnen worden op een fijne plek, met liefde en aandacht. Zorgzame buurten zijn een betere oplossing. Daarom wordt het tijd dat de gemeente werk maakt van kleinschalige woonvormen voor ouderen in de eigen wijk en omgeving, met alle faciliteiten zoals huisarts, tandarts, apotheek en ondersteuning in de buurt.

Een waardig levenseinde

D66 vindt dat mensen zelf moeten kunnen kiezen hoe ze hun leven afsluiten, met goede afspraken over euthanasie en waardig sterven. In de gemeente Ede zijn goede hospices beschikbaar voor palliatieve zorg, maar deze werken niet mee aan verzoeken om euthanasie. Wij vinden dat inwoners van Ede de mogelijkheid zouden moeten hebben om in hun eigen gemeente op hun eigen manier te sterven bij ondraaglijk lijden. We zetten ons ervoor in dat de gemeente samen met zorgorganisaties de mogelijkheden hiervoor onderzoekt. Zodat in de toekomst terminaal zieke inwoners en hun familieleden niet noodgedwongen elders in de regio naar hospicezorg moeten zoeken als ze de optie voor euthanasie open willen houden.

Niemand slaapt op straat (maatschappelijke opvang)

- *Urgentie voor mensen zonder dak boven hun hoofd*
- *Menswaardige en permanente opvang*
- *Naast een bed ook zorg en begeleiding*
- *Open deuren voor iedereen*

D66 Ede vindt het verschrikkelijk als mensen in onze gemeente of waar dan ook op straat zouden moeten slapen. Een beschaafde samenleving kan dit niet laten gebeuren. Al jaren zetten wij ons in voor een permanente en menswaardige oplossing. Voor D66 hoort iedereen erbij en laten we niemand vallen.

Urgentie voor mensen zonder dak boven hun hoofd

Het aantal mensen dat in Ede aanklopt bij de daklozenopvang groeit ieder jaar, in 2024 al tot 137 en het échte aantal dakloze Edenaren ligt waarschijnlijk nog veel hoger. Want veel mensen zonder vast adres blijven onzichtbaar, slapen op banken of in auto's. D66 Ede vindt dit onacceptabel: een dak boven je hoofd is een basisrecht, geen privilege. Daarom willen we een gemeente die dakloosheid actief tegengaat. Met de ETHOS-telling brengen we in kaart hoeveel mensen echt zonder thuis zitten, ook de verborgen dakloosheid. Met een snelle urgentieregeling zorgen we dat mensen in nood direct toegang krijgen tot een sociale huurwoning, zonder onnodige vertraging of rompslomp. Samen met lokale partners als Housing First maken we de stap naar zelfstandige woonruimte voor de meest kwetsbaren. Meer Housing First-plekken en een woning als eerste stap bieden mensen de kans om hun leven weer op te bouwen. Zo helpen we mensen van de straat naar een veilige toekomst omdat niemand in Ede zonder thuis mag zijn.

Ede verdient een permanente en menswaardige nachtopvang

In mei 2024 sloot de gemeente de nachtopvang aan de Stationsweg, waardoor tientallen dakloze inwoners plotseling op straat stonden. Wat volgde was een schrijnend kat-en-muisspel: mensen zochten hun toevlucht in tentjes in het bos en werden keer op keer weggestuurd, zonder uitzicht op een veilige slaapplek. D66 Ede zegt: dit mag nooit meer gebeuren. Het gesleep met kwetsbare mensen moet stoppen. Wij willen één vaste, permanente nachtopvang. Een veilige plek met nachtplaatsen, was- en douchevoorzieningen en goede begeleiding. Geen tijdelijke lapmiddelen, maar een duurzame oplossing die het hele jaar open is. Hier is ook specifieke aandacht en ruimte voor vrouwelijke dakloze mensen. Zo bouwen we aan een Ede waarin niemand buiten hoeft te slapen en iedereen de kans krijgt om weer op te staan.

Naast een bed ook zorg en begeleiding

Een bed alleen is niet genoeg. Veel mensen zonder dak boven hun hoofd kampen met complexe problemen zoals psychische klachten, verslaving of schulden. D66 Ede wil daarom stevig investeren in maatschappelijke opvang met voldoende plekken én professionele begeleiding, zodat mensen niet alleen een dak krijgen maar ook echte steun om hun leven weer op te bouwen. Voor mensen met zware psychische problemen die niet meer in een normale woonwijk kunnen wonen, moeten er aparte “anders wonen”-plekken komen. Dit geeft hun een veilige en passende woonomgeving, biedt rust in de buurten en creëert ruimte voor zorg op maat. Zo kiest Ede voor een humane en doortastende aanpak waarin niemand wordt opgegeven.

Open deuren voor iedereen

Dakloosheid kent geen gemeentegrenzen en geen paspoort. D66 Ede vindt dat niemand geweigerd mag worden bij de opvang vanwege zijn afkomst, of iemand nu uit een andere gemeente of een ander EU-land komt. Elke dakloze heeft een eigen aanpak nodig, maar die begint altijd met een open deur, niet met een vinger die van het kastje naar de muur wijst. Achter de schermen mag de gemeente ook andere gemeenten aanspreken op hun verantwoordelijkheid, maar dat mag nooit ten koste gaan van het bieden van hulp en een veilige plek. Ook werkgevers van arbeidsmigranten dragen hierin verantwoordelijkheid en moeten actief worden aangesproken om te voorkomen dat (ex-)werknemers op straat belanden. Zo bouwen we aan een Ede waar niemand buiten hoeft te slapen en waar we de menselijke maat altijd vooropstellen.

Hoofdstuk 9:

Zorg, Gezondheid & Sport

Voorkomen is beter dan genezen (Preventie)

- *Preventie staat voorop in de jeugdzorg*
- *Het belang van gezonde voeding*
- *De luchtkwaliteit in Ede moet verbeteren*

Of je nu woont in Bennekom, Veldhuizen, Maandereng, Otterlo of Wekerom: iedereen heeft recht op een leven in goede gezondheid, ongeacht inkomen of opleiding. Gezondheid en welzijn zijn twee zijden van dezelfde munt. Een gezonde samenleving is een samenleving waarin we sport, beweging en gezond eten bevorderen en waar we aandacht geven aan de mentale gezondheid van burgers. In de afgelopen jaren hebben gemeenten er veel zorgtaken bij gekregen. Deze taken brengen ook nieuwe verantwoordelijkheden met zich mee waar we in de gemeente Ede bewust en zorgvuldig mee om moet gaan. Zorg moet herkenbaar, dichtbij, transparant en vindbaar zijn.

Preventie staat voorop in de jeugdzorg

Kinderen moeten in onze gemeente veilig en gezond kunnen opgroeien. Als opgroeien of opvoeden (even) niet goed gaat, kunnen zij en hun ouders of opvoeders hulp krijgen. Het is een taak van de gemeente om dat goed te organiseren. Als D66 zien we dat de stijgende uitgaven en de personeelstekorten in de jeugdzorg om moeilijke keuzes vragen. We zien ook dat de wachtlijsten onaanvaardbaar lang zijn op dit moment. Wij vinden dat sterker moet worden geïnvesteerd in vroege signalering en preventie, zodat kwetsbare kinderen zo volwaardig mogelijk kunnen participeren in de samenleving. Zwaardere – en financieel kostbaardere – vormen van jeugdzorg kun je mogelijk daarmee beperken. Snelle en adequate samenwerking tussen scholen, politie, wijkteams, zorginstellingen en sportaanbieders is wat betreft D66 cruciaal. Kijk samen integraal naar de situatie van het kind en organiseer tijdig goede begeleiding en nazorg, zodat kinderen en ouders het normale leven weer zo goed mogelijk kunnen oppakken. Uithuisplaatsing zetten we alleen bij uiterste noodzaak in.

Het belang van gezonde voeding

D66 Ede wil gezond eten en een gezonde leefomgeving actief bevorderen, met een prominente rol voor de Voedselraad en aandacht voor verbinding tussen stad en buitengebied. Bewustwording van gezonde voeding moet een speerpunt zijn in wijken, sportclubs, scholen en de zorg. Met de visie “Voedsel voor een gezond leven” van Regio Foodvalley zet de gemeente in op voedselstrategie: tegen voedselverspilling, regionale productie voor lokale consumptie, kortere transportafstanden en meer plantaardige eiwitten. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld via inkoopbeleid en stimuleert convenanten met horeca, onderwijs- en zorginstellingen voor natuur-inclusieve producten. Daarnaast ondersteunt D66 projecten van buurtverenigingen, zoals gezamenlijke moestuinen of gedeelde gereedschapsvoorzieningen, en pleit zij voor het

behoud van bestaande volkstuincomplexen, waardoor sociale ontmoetingsplekken ontstaan.

De luchtkwaliteit in Ede moet verbeteren

De luchtkwaliteit in Ede is slechter dan het landelijke gemiddelde door verkeer, veeteelt (geitenhouderijen) en biomassacentrales, die naast CO₂ ook fijnstof uitstoten. D66 pleit voor maatregelen op het gebied van verantwoord stoken hout en het stimuleren van rookkanalen met filters. Ook willen we de risico's van veeteelt in kaart brengen en waar nodig aanpakken. Verder kunnen de zero-emissie zone in het centrum van Ede en zero-emissie buslijnen bijdragen aan schonere lucht voor alle inwoners.

Zorg

- *Zorgcirkels: bewoners die naar elkaar omzien*
- *Buurthuizen: ontmoetingsplekken van jong en oud*
- *Minder wachtlijsten in de zorg*
- *Nieuwe woonvormen: kleinschalige gemeenschappen*

De samenleving is in snel tempo aan het vergrijzen. Steeds meer ouderen vereenzamen en hebben soms moeite het tempo van de steeds meer digitale samenleving bij te benen. D66 Ede stimuleert het opzetten van zorgcirkels, groepen bewoners in buurt of straat die omkijken naar elkaar en elkaar helpen met allerlei dagelijkse zaken. Ook het opzetten van centrale buurt- of wijkhuizen, indien mogelijk, zelfs in schoolgebouwen, en gecombineerd met culturele voorzieningen, een bibliotheek en een repair-shop zorgt voor verbinding tussen bewoners van verschillende achtergronden en leeftijden.

Zorgcirkels: bewoners die naar elkaar omzien

D66 Ede is voor het stimuleren van het opzetten van zorgcirkels. Voorbeelden zien we al in de gemeente ontstaan, zoals bijvoorbeeld 'Wij Lunteren'. Zorgcirkels zijn in feite gewoon bewoners van Ede die zelf groepen vormen om elkaar te helpen, vooral tijdens de fase van het ouder worden. Stimuleren om al in een vroeg stadium in kaart te brengen op wie je kunt terugvallen en waarmee je zelf nog steun en hulp aan anderen kunt aanbieden. De een is handig met mobiele telefoons, de ander weet veel van tuinieren. De een is altijd een luisterend oor voor buurtgenoten en komt met goede tips, de ander vindt het leuk om een keer boodschappen te doen voor een ander of iemand naar het ziekenhuis te rijden voor een afspraak. Bewoners zijn vaak zelf al actief met het opzetten van buurt- of straatapps, maar ook hiervoor zou de gemeente een faciliterende rol kunnen spelen door het ondersteunen van organisaties in het sociaal domein, die zich bezighouden met sociaal werk in de wijken en dorpen en bezig zijn met het opzetten van centrale buurt- en dorpshuizen.

Buurthuizen: ontmoetingsplekken van jong en oud

In buurten worden netwerken van zorgverleners, mantelzorgers en vrijwilligers gestimuleerd. D66 pleit voor investering in gemeenschapshuizen en buurthuizen waar jong en oud bij elkaar komen: ontmoetingsplekken in de wijk, passend openbaar vervoer en digitale ondersteuning zodat ouderen zowel fysiek als sociaal mobiel blijven. Buurtondersteuners van bijvoorbeeld organisaties als Malkander brengen in kaart wat er nodig is. Boodschappen, klusjes in huis en tuin, de boekhouding of een autorijtje kunnen soms heel makkelijk worden opgepakt, zonder een beroep te hoeven doen op de formele zorg/WMO.

Minder wachtlijsten in de zorg

Daarnaast pleit D66 ook voor het tegengaan van wachtlijsten voor mensen die een beroep doen op de zorg via de gemeentelijke loketten. Het grootste probleem hierbij is de beschikbaarheid van zorgmedewerkers. In de landelijke politiek stelt D66 vooruitstrevende oplossingen voor, zoals het bevorderen van de keuze van jongeren om te gaan werken in de zorg, betere lonen en het aantrekken van zorgtalent uit het buitenland.

Nieuwe woonvormen: kleinschalige gemeenschappen

Wat betreft de woningopgave zou het goed zijn te investeren in kleinschalige woonvormen waar generaties veel meer door elkaar komen te wonen. Combinatiewoningen, waar studenten, gezinnen, jongeren en ouderen samenwonen, zodat mensen elkaar tegenkomen en elkaar kunnen helpen. D66 pleit ervoor dat de gemeente hier mee op stuurt bij het plannen van nieuwe woningbouw en nieuwe wijken. Publieke ruimtes zoals bibliotheken, buurthuizen of scholen openstellen zodat dit ontmoetingsplekken worden voor jong en oud waarmee wonen, leven en welzijn even belangrijk wordt als zorg.

Asielopvang

D66 Ede heeft een initiatiefvoorstel ingediend in 2022 om asielopvang in Ede op een kleinschaliger manier in te vullen. D66 wil kleinere asielopvang mogelijk maken in bestaande of nieuwbouw-woonwijken of op initiatief van inwoners. Ook wil D66 permanente in plaats van tijdelijke oplossingen. Daarnaast stelt D66 een gecombineerde woonvorm voor, waarin andere bewoners van Ede een directer contact hebben met de nieuwkomers en de voorzieningen bereikbaarder zijn. Dit zorgt voor betere integratie en minder polarisatie. Ook hier houden wij het college in de komende raadsperiode scherp op de uitvoering.

Sport en beweging

D66 Ede stimuleert iedereen om te bewegen, want sport is goed voor lichaam én geest. We willen dat bewegen laagdrempelig is, met veilige wijken, speelplekken en sportvoorzieningen voor jong en oud. Zo wordt sport een vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijks leven in iedere wijk.

Sport en bewegen in de openbare ruimte

D66 Ede stimuleert meer beweging. We weten dat beweging en sport goed is voor zowel de fysieke als mentale gezondheid. En sporten hoeft niet duur te zijn. De gemeente zou laagdrempelig bewegen kunnen faciliteren door bijvoorbeeld het aanleggen van meer voetbalveldjes, fitness parcours, hardlooperoutes, mountainbikeroutes in het buitengebied, doortraproutes voor fietsers en wandel- en klompenpaden.

Sport en bewegen als onderdeel van iedere wijk

Bij nieuwbouw is het belangrijk dat bij de verdeling van de openbare ruimte met kennis van zaken een veilige en aantrekkelijke wijk wordt gecreëerd, waarin je volop kunt bewegen. Daar zijn ook slimme combinaties voor mogelijk: een waterplein is in droge periodes een speelplek en op andere momenten een waterbuffer. Buurtsportcoaches zijn bij uitstek geschikt om die verbinding te maken tussen die domeinen. Bij het toekennen van gemeentelijke subsidies moet meer worden besproken of het bestaande aanbod nog wel past of dat sportaanbieders actiever nieuwe doelgroepen kunnen bedienen.

Sport en bewegen is voor iedereen

D66 vindt het belangrijk dat sport en bewegen voor iedereen toegankelijk is en dat iedereen zich welkom voelt. We investeren in trainingen en workshops voor sportaanbieders, zodat zij kunnen bijdragen aan een sociaal veilige omgeving waar iedereen welkom is. De regeling moet zo laagdrempelig mogelijk worden aangeboden, zodat niemand buiten spel staat. In navolging van gemeenten als Rotterdam en Zoetermeer pleiten we voor het opzetten van een Sportspullenbank: zo kunnen kinderen uit gezinnen met een kleine beurs sporten met goede gebruikte sportkleding en – materialen, die via de verenigingen worden ingezameld.

Speeltuinen zijn onmisbaar in iedere wijk

In elke Nederlandse gemeente moet minimaal één inclusieve speeltuin zijn waar kinderen met en zonder beperking samen kunnen spelen. Speeltuin De Zanderij heeft die voorzieningen en is in 2025 overgedragen van de speeltuinvereniging naar Malkander. D66 Ede vindt het belangrijk dat de bestaande rolstoelvoorzieningen minimaal gehandhaafd worden en dat ook elders in onze gemeente zulke extra speelmogelijkheden komen.

Schaatsen in Ede

D66 Ede wil de realisatie van een overdekte ijsbaan met regiofunctie versnellen en versterken. Recent haalbaarheidsonderzoek toont aan dat een ‘tunnelijsbaan’ op Edese bodem mogelijk zou zijn, wat kansen biedt om in de behoefte vanuit de regio te voorzien. We willen dat het onderzoek niet blijft steken in plannen, maar dat er concrete vervolgstappen worden gezet richting een haalbare locatie en exploitatiemodel.

Hoofdstuk 10:

Financiën

Een Ede waar het huishoudboekje op orde is

- *Evenwichtige en controleerbare begroting*
- *Geen bezuinigingen op onderwijs, sport en cultuur*
- *Luisteren naar de inwoners: de burgerbegroting*

D66 Ede streeft naar een evenwichtige begroting, met een adequate reserve om tegenvallers op te vangen, en geen overschotten of torenhoge reserves waar de gemeente mee kan beleggen, of tekorten waardoor voorzieningen verdwijnen.

Evenwichtige en controleerbare begroting

De begroting moet in evenwicht zijn, dus niet meer uitgeven dan er binnenkomt. Als er onverhoopt een tekort is, dan streven we ernaar om de begroting zo snel als mogelijk, en als verantwoord, weer in balans te brengen. Controleerbaarheid van de begroting is cruciaal. Een sterke positie van de gemeentelijke rekenkamer is van groot belang. Zo ook een leesbare en begrijpelijke begroting, zodat ook inwoners en media kunnen meekijken en meedenken. Denk ook aan initiatieven als ‘open spending’ en subsidieregisters in andere provincies en gemeenten die als voorbeeld kunnen dienen.

Alternatieve begroting

De landelijke coalitie heeft besloten om vanaf 2026 het budget voor gemeenten nog verder te korten. D66 vindt dat gemeenten voldoende middelen moeten hebben om hun taken te kunnen uitvoeren. Bij tekorten wil D66 zich op gemeentelijk niveau inspannen om altijd eerst te kijken hoe de uitgaven verantwoordelijk kunnen worden verminderd voordat gegrepen wordt naar lastenverzwaringen.

Geen bezuinigingen op onderwijs, sport en cultuur

Bij de prioritering van de uitgaven staat de blik op de toekomst voorop bij D66 Ede, die ook de rode lijn is door de rest van het programma. Onderwijs(huisvesting) mag niet het kind van de rekening worden, want goed leren begint bij een goed klaslokaal. Ook cultuur- en sportaanbieders zijn vaak een makkelijke prooi voor bezuinigingen. Deze wil D66 Ede ook ontzien, zodat ook volgende generaties het beste uit zichzelf kunnen halen op cultureel en sportief gebied.

Luisteren naar de inwoners: de burgerbegroting

Om betrokkenheid van mensen bij het verdelen van gemeentelijke budgetten te vergroten is in een aantal gemeenten (Groningen (Hoogkerk), Culemborg) succesvol gewerkt met een burgerbegroting, waarin inwoners voor een deel van de begroting zelf bepalen waaraan behoefte is in de wijk. D66 is dan ook een voorstander van initiatieven zoals ‘Ede doet’.